

Lapsivaikutusten arviointi (LAVA) mikroliikenteen lupaehdoista

Arvioinnin tarkoitus ja lähtökohdat

Liikennepalvelulain uudistuksen myötä kuntien on tullut ottaa 1.8.2025 alkaen käyttöön mikroliikennelupa, tai päättää siirtymäajan käyttämisestä niin, että mikroliikenneluvat otetaan käyttöön 1.1.2026 mennessä. Mikroliikenneluvat koskevat mikroliikennekulkuvälineiden (kuten polkupyörän, sähköajoneuvon tai moottorilla varustetun polkupyörän) ammattimaista vuokraustoimintaa.

Kärkölen kunta on mukana Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallissa, jonka keskeisenä tavoitteena on lapsivaikutusten arvioinnin ottaminen käyttöön osana päätöksenteon ennakko vaikutusten arviointia. Mikroliikenneluvan alaisten mikroliikennekulkuvälineiden laissa säädetty ikäraja on 15-vuotta, joten mikroliikenne vaikuttaa lapsiin välittömästi kulkuvälineillä liikkumisen kautta sekä välillisesti kulkuvälineiden kanssa samoilla teillä jalankulun ja pyöräilyn myötä. Tällöin lapsivaikutusten arviointi on tehtävä.

Arvioidut myönteiset vaikutukset

1. Lasten ja nuorten liikkumisen lisääntyminen

Mahdollistaa yli 15-vuotiaille lapsille liikkumisen esimerkiksi harrastuksiin ja koulumatkoihin tai ystävien luokse. Mikroliikennekulkuvälineet auttaisivat täydentämään liikkumismuotoja, ottaen huomioon julkisten kulkuvälineiden vähäisyyden kunnassa.

2. Yhdenvertaisuuden edistäminen

Mikroliikennekulkuvälineet auttavat mahdollistamaan itsenäisen kulkemisen yli 15-vuotiaille nuorille, joilla ei ole mahdollisuuksia omiin kulkuneuvoihin.

3. Kestävä liikkuminen

Sähköisten kulkuvälineiden käytön mahdollistaminen kunnan taajamissa auttaa edistämään lapsiystävällistä ympäristöä, sillä ne voivat vähentää melua ja päästöjä sekä lyhyitä automattoja.

4. Liikennekasvatus

Mikroliikennekulkuvälineiden käyttämiseen liittyen voidaan sovelluksissa ohjeistamalla tai esimerkiksi kouluissa opettamalla vahvistaa nuorten liikennekasvatusta, kiinnittämällä huomiota mikroliikenteeseen liittyviin liikenneturvallisuusnäkökulmiin.

Arvioidut kielteiset vaikutukset

1. Turvallisuusriskit liikenteessä

Nuorten käyttäjien liikennesääntöjen tuntemus tai sääntöjenmukaisen liikkumisen osaaminen voi olla vielä heikkoa, mikä saattaa aiheuttaa mikroliikennekulkuvälineillä liikkumisessa vaaratilanteita. Etenkin talvisin olosuhteet voivat olla huonot liikkumiseen, johon nuoret tai aikuiset käyttäjät eivät välttämättä osaa varautua.

2. Pysäköinti ja laitteiden aiheuttama häiriö liikenteelle

Mikroliikennekulkuvälineiden virheellinen pysäköiminen tai esimerkiksi jättäminen kulkuväylöille voi aiheuttaa vaaraa muille teiden tai kevyenliikenteenväylien käyttäjille, varsinkin pimeään aikaan liikkuesssa. Vaara korostuu etenkin lasten kanssa kulkeville. Kulkuvälineiden virheellinen pysäköiminen koulun tai päiväkodin läheisyydessä saattaa hankaloittaa koulukuljetusten pääsemistä perille.

3. Ikärajojen noudattaminen

Mikroliikennekulkuvälineiden ikärajan noudattamisen valvominen voi olla haastavaa ja käyttämisen rajoittaminen ikään perustuen voi olla toiminnanharjoittajan näkökulmasta lähes mahdotonta. Tämä voi johtaa vaaratilanteisiin, mikäli alle 15-vuotiaat käyttävät kulkuvälineitä ilman liikennetaitoja tai liikenneturvallisuustuntemusta.

4. Sosiaalinen paine

Sosiaalinen paine saattaa aiheuttaa nuorille riskialtista mikroliikennekulkuneuvojen käyttämistä, esimerkiksi temppuilun tai tilannekohtaisesti liian korkeiden ajonopeuksien myötä.

Toimenpide-ehdotukset arvioinnin pohjalta

1. Lupaehtojen määrittely

Lapsivaikutusten arvioinnissa esiin nousseet vaikutukset huomioidaan lupaehtojen asettamisessa mahdollisuuksien mukaan. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kehotukset ohjeistaa käyttäjiä liikenneturvallisuudesta ja kulkuvälineiden turvallisesta käyttämisestä sovelluksissa. Lisäksi voidaan lisätä lupaehtoihin maininta palautekanavasta, jossa voidaan ilmoittaa suoraan toiminnanharjoittajalle vaarallisesta ja virheellisestä kulkuneuvojen käytöstä.

Huomioitavaa on kuitenkin punninta lapsien etujen ja oikeuksien sekä toiminnanharjoittajan oikeuksien harjoittaa elinkeinotoimintaa välillä. Lisäksi tulee ottaa huomioon kunnan lakisääteinen velvollisuus myöntää mikroliikennelupia.

2. Turvallisuuskasvatus

Koulujen liikennekasvatuksella voidaan auttaa ehkäisemään mikroliikennekulkuvälineiden käytöstä aiheutuvia haittoja lapsille ja nuorille. Tiedottamalla turvallisista käyttötavoista voidaan edistää kaikkien teiden ja kevyenliikenteenväylien käyttäjien turvallisuutta.

3. Valvonta ja seuranta

Valvotaan käytettävien resurssien mahdollistamalla tavalla lupaehtojen toteutumista ja seurataan mikroliikenteestä aiheutuvia vaikutuksia lapsille ja nuorille.

Virheellistä pysäköintiä valvotaan ja tehdään tarvittaessa lähi- ja varastosiirtoja.

4. Jalankulun- ja pyöräilyn edistämishjelman toteuttaminen

Toteutetaan Jalankulun ja pyöräilyn edistämishjelman mukaisia toimenpiteitä, joilla edistetään kevyenliikenteen turvallisuutta ja näin ollen mahdollistetaan turvalliset käyttöympäristöt myös mikroliikennekulkuvälineille.

Johtopäätökset

Mikroliikenne voi luoda lapsille ja nuorille myönteisiä vaikutuksia liikkumismahdollisuuksien lisääntymisen ja liikennekasvatuksen kehittämisen myötä. Kuitenkin mikroliikenteestä saattaa aiheutua riskejä, mikäli laitteita ei osata käyttää turvallisesti. Kunnan tulee pyrkiä huomioimaan lupaehdoissa mikroliikenteen aiheuttamat vaikutukset lapsille ja nuorille sekä valvoa lupaehtojen noudattamista parhaan kykynsä mukaan.